

A reformáció emléknapjára

Egy protestáns szent?

Karl Friedrich Stellbrink vértanúsága

1894-ben született. A detmoldi gimnázium elvégzése után 1912-ben idő előtt fejezte be iskolai tanulmányait Berlinben, hogy evangélikus prédikátori képzést kapjon, s aztán külföldi szolgálatra menjen. Az első világháborúban, 1917-ben súlyosan megsebesült a nyugati fronton, bal keze megnyomorodott, ezért leszerelték. Befejezte tanulmányait, megházasodott (később négy gyermekük született, de több fogadott gyermekük is volt), és feleségével együtt Brazíliába ment, hogy a német nyelvű telepesek lelkipásztori gondozását végezze. A brazíliai tartózkodás erősen meghatározta, és nagyon boldog időszakként maradt meg emlékezetében.

Nemzeti érzelmű és társadalmilag-politikailag elkötelezett lévén, Brazíliából visszatérve nagyon rokonszenvezett Hitlerrel és a nemzetiszocialista párttal, amelybe hamarosan be is lépett. Ez lényegesen hozzájárult ahhoz, hogy 1934-ben meghívták a lübecki evangélikus gyülekezet lelkészének. Am hamarosan észrevette, hogy az egyház és a nép eleven közösségével kapcsolatos eszményével szemben olyan egyházellenes tendenciák működnek, amelyeket nem volt hajlandó ellenvetés nélkül elfogadni. A lübecki lelkészek között sajátos helyet foglalt el, mivel távolságtartóan viselkedett mind a Hitlert támogató Német Keresztényekkel, mind a Hitler-ellenes Hitvalló Egyházzal szemben.

Az átalakulás

1937-ben Stellbrinket kizárták a nemzetiszocialista pártból, mert bírálta annak ifjúsági munkáját. Már előzőleg is a párt bírósága elé idézték, mert kapcsolatot tartott fenn egy zsidóval, aki a lelkesi hivattal szemben lakott. A második világháború kezdete után a Gestapo többször is megróttá, mivel prédikációiban rendszerkritikus megjegyzéseket tett. Egyik nevelt fiának halála – 1940-ben esett el Franciaországban – nagyon megviselte. Miután a német csapatok néhány nappal később bevonultak Párizsba, keresztényi irgalmasságra intett. Külföldi rá-

dióadásokat hallgatott, és a német hadijelentésekkel kapcsolatos, növekvő bizalmatlanságáról beszélgetett ismerőseivel. 1941 nyarán, egy temetésen ismerte meg *Johannes Prasseket*, a lübecki katolikus Jézus Szíve-templom káplánját. Hamarosan megállapították, hogy közös a meggyőződésük: mindkét keresztény felekezetnek szembe kell szállnia a náci rezsimmel. A Jézus Szíve-templom másik két papjával, *Eduard Müllerrel* és *Hermann Langével* együtt rendszerkritikus írásokat és információkat cseréltek ki, és terjesztették azokat baráti teológusok és gyülekezeti tagok között. Stellbrink például tábori postai levélben arról tájékoztatta gyülekezetének egyik katonáját, hogy a birodalomban alkalmazzák az eutanáziát.

Amikor 1942. március 28-ról 29-re virradóan a szövetségesek első súlyos légitámadása lerombolta Lübeck lakónegyedeinek nagy részét, Stellbrink a német háborús politika felelőtlenségének bizonyítékaként értékelte ezt. A következő vasárnapon, Virágvasárnap, a konfirmációs istentiszteleten elmondott prédikációjában arról beszélt, hogy Isten hatalmas hangon szólott. Prédikációjának pontos szövege nem maradt fenn, de tartalma nyilvánvalóan összegegyeztetetlen volt a nemzetiszocialista háborús propagandával. 1942. április 3-án, Nagypénteken a Titkos Államrendőrség (Gestapo) megjelent a Luther-templom parókiáján, hogy őrizetbe vegye Stellbrinket. De nem tudták azonnal elvezetni Stellbrinket, mert súlyos betegen feküdt azután, hogy a bombatámadást követően fáradhatatlanul dolgozott a mentőakciókban. A Gestapo azonban azonnal tájékoztatta a nemzetiszocialista irányultságú lübecki evangélikus egyházvezetést arról, hogy Stellbrink „nem az ellenség tetteként”, hanem „istenítéletként” mutatta be a légitámadást. A lübecki egyházi tanács erre elhatárolódott Stellbrinktől, és még ugyanazon a napon fegyelmi eljárást indított, hogy Stellbrinket eltávolítsa hivatalából, „mivel magatartásával nem bizonyult méltónak a hivatalát övező bizalomra, és bűnös módon

megsértette a Führerrel, a néppel és a birodalommal szembeni hűség kötelezettségét”. Stellbrinket ideiglenesen fölfüggesztették szolgálatából. Amikor a húsvéti ünnepek után, 1942. április 7-én érdeklődni akart a rendőrségen, mi a kifogás ellene, le tartóztatták. 1942 májusában, illetve júniusában elfogták Prasseket, Müllert és Langét is, röviddel később pedig többeket is a hármuk által vezetett egyházközségi csoportokból.

Szemtől szemben a halállal

Miután több mint egy évig tartották fogva Lübeckben és Hamburgban, a Népbíróság 2. szenátusa – amely a főtárgyalásra Lübeckbe érkezett – 1943. június 23-án „a véderő bomlasztása, az ellenség hazaáruló módon történő támogatása és rádiós bűncselekmény miatt” halálra ítélte. A három katolikus papot szintén halálra ítélték. A velük együtt vádolt gyülekezeti tagok közül egyesek fegyház-, illetve börtönbüntetést kaptak, másokat fölmentettek. A per után Stellbrinket három lelkészársával együtt az egyik hamburgi börtönbe szállították, hogy ott hajtsák majd végre az ítéletet. A lübecki lelképásztorok és a családja által benyújtott kegyelmi kérvények hatástalanok maradtak. A lübecki evangélikus egyházi vezetés végérvényesen megfosztotta hivatalától, aminek következtében az ellátására vonatkozó minden igényét elveszítette.

Néhány nappal halála előtt Stellbrink ezt írta feleségének: „Isten idáig megsegített, mivel a ti imádságaitok hordoztak engem. Ó, micsoda közösség lenne, ha ismét összejönnénk! De légy biztos benne: ez a közösség megvalósul, ha nem e végtelenül rövid földi időben, akkor ott, az örökkévalóságban biztosan! És valóban ez a fő! Ezért örüljétek, és semmiért ne aggódjatok (Fil 4,4-7)!” 1943. október 10-én guillotine-nal kivégezték a négy lübecki lelkészt.

Stellbrink urnája 1973 óta a lübecki Luther-templomban van. Az ellene meghozott halálos ítéletet 1993-ban hivatalosan érvénytelenítették.

Forrás: Kirche In, 2012/7